

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – Свищов
Факултет „Стопанска отчетност”
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност”

С.А. „Д.А. Ценов” – Свищов
Фак. № 93.00-28/30.05.2018г

До
Председателя на научното жури
за присъждане на
образователната и научна степен
„доктор” по докторска програма
„Счетоводна отчетност, контрол
и анализ на стопанската дейност
(контрол)”

СТАНОВИЩЕ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“,
професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма
„Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“
(контрол)

От член на научно жури:

Доц. д-р Силвия Димитрова Костова, преподавател в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, факултет „Стопанска отчетност“, катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“, научна специалност: „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол)”.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол)” на докторант Любомир Росенов Терзиев, D010115151.

Основание за представяне на становище: участие в състава на научното жури по защита на дисертационен труд съгласно Заповед № 325 от 13.04.2018 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“.

Автор на дисертационния труд: Любомир Росенов Терзиев

Научен ръководител: доц. д-р Силвия Димитрова Костова

Тема на дисертационния труд: „Методически проблеми на одита от Сметната палата върху обществените поръчки“ .

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (Контрол)“ към катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“, факултет „Стопанска отчетност“ на СА „Д. А. Ценов“, съгласно Заповед на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ № 390/24.04.2015 година.

Обучението е осъществено в редовна форма, финансирано от държавата, извършено от катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“ при СА „Д. А. Ценов“, за период от три години.

1. Обща характеристика на представения за рецензиране дисертационен труд

Дисертационният труд се състои от въведение, три глави изложение, заключение, декларация за оригиналност и достоверност, библиография и приложения. Дисертацията е с общ обем 228 страници, от които 187 страници изложение. Използваните литературни и нормативни източници са 140 броя, от които: на български език - 131 броя, на английски и руски - 9 броя, нормативни актове - 18 броя и 51 бр. интернет източници. В изложението се съдържат 38 таблици и 6 фигури.

Авторът аргументирано защитава поставената теза и формулираните задачи за изпълнение на изследователската цел. Направена е обосновка на изведените, от докторанта, методически проблеми при външния одит в публичния сектор с обхват обществени поръчки.

Докторантът е идентифицирал и изследвал в необходимата задълбоченост проблемите по отношение на ролята и значимостта на одитните процедури за оценка на законосъобразността и целесъобразността на разходваните финансови ресурси. Базирайки се на направеното изследване, са очертани и възможностите за разширяване на обхвата на одита от Сметна палата. Във връзка с това в изследването се поставят на дискусия следните *основни аспекта*:

- Изведени са характеристиките на понятието „обществена поръчка“, които са обвързани с класификация на видовете поръчки въз основа на постановките в научната литература и действащото законодателство.
- Чрез сравнителен анализ на контролните процедури върху обществените поръчки, извършвани от Сметната палата, Агенцията по обществени поръчки и Агенцията за държавна финансова инспекция е

обоснована ключовата роля на външния одит в публичния сектор в областта на обществените поръчки.

- Задълбочено е анализирана прилаганата методика за външен одит върху обществените поръчки, с цел извеждане на характерните ѝ особености.
- Въз основа на корелационен анализ са изведени методическите проблеми при осъществяване на одита върху обществените поръчки, като се изследва тяхното влияние върху обхвата на контролните процедури.

По този начин докторантът *следва поставената цел* да се изследват особеностите на одита върху обществените поръчки, да се идентифицират проблемите в методиката и да се обосноват предложения за нейното усъвършенстване.

Аргументирано е обоснована актуалността на темата, която е обвързана с търсенето на възможности за реализиране на максимални резултати от процедурите по възлагане и изпълнение на обществените поръчки, при осигуряване на баланс между оптималното задоволяване на обществената потребност и разходването на финансови средства.

Изложението позволява да се докаже поставената *теза*, че *одитът върху обществените поръчки е съпътстван от методически проблеми, които могат да бъдат редуцирани чрез разширяване обхвата на прилаганите одиторски процедури за оценка на законосъобразността и целесъобразността на действията на възложителите*. Вниманието се насочва към предложения за усъвършенстването на методическите подходи на външния одит, за да постигне ясно дефиниране на функционалната независимост на контролните институции, подобряване на обмена на информация, синхронизиране на контролните практики и стандартизиране на методическите насоки.

2. Преценка на форма и съдържание на дисертационния труд

Целта на изследването е ясно дефинирана, логически обоснована и е поставена съобразно тезата. **Задачите** следват съдържателната структура на дисертацията и подпомагат за изпълнението на поставената цел.

Обект на дисертационния труд са действията на възложителите при провежданите процедури за обществени поръчки в публичния сектор. В ограничителните условия коректно е посочено, че обществените поръчки в областта на отбраната и сигурността не са обект на изследване. Авторът

аргументира това ограничение с факта, че те се възлагат по специални правила, които изискват спазване на условието за конфиденциалност на информацията..

Предмет на изследване в дисертацията е прилаганата методика за одит върху обществените поръчки от Сметната палата на РБългария. Посочено е, че дисертационният труд се ограничава само до изследване на методиката на одитите за съответствие при финансовото управление, тематичните одити върху възлагането и изпълнението на обществените поръчки и част от методиката на одита на изпълнението.

За постигане на поставената цел е проведено анкетното проучване сред одиторите, работещи в дирекции „Одити за съответствие при финансовото управление” I и II. Изследването обхваща 101 одитора, като в извадката попадат 51 от тях (50,49%), което осигурява представителност на проучването. За реализирането му е изготвена анкетна карта, съдържаща 22 въпроса. За целите на изследването в обхвата на методологията са **приложени следните методи**: анализ на нормативната уредба; проучване на теоретични аспекти по поставените проблеми; синтез; индуктивен и дедуктивен метод; сравнителен метод; класификация; анкетно проучване; статистически метод (корелационен анализ). За доказване на тезата и изпълнение на задачите са осъществени срещи с експерти в областта на обществените поръчки и са извършени проучвания на място в Сметната палата на РБългария. Приложени са интердисциплинарният, нормативният, системният и комплексният подход.

Първа глава на дисертацията е базирана на научния анализ. Изследвани са определения за „обществена поръчка“ в законодателството и в икономическата литература. Обосновава се твърдението, контролните действия са свързани единствено с процедурите или способите за възлагане на обществената поръчка, като не се вземат под внимание спецификите на отделните видове обществени поръчки. От извършения сравнителен анализ на дейността на субектите, осъществяващи контрол върху обществените поръчки, се констатира, че е налице осигуряването на широкообхватност в процеса по възлагане и изпълнение на поръчките.

Докторантът аргументира извода, че извършваният одит за съответствие в сферата на обществените поръчки е насочен предимно към установяване спазването на законите и други нормативни изисквания, които

управляват сектора. По този начин се гарантира единствено, че средствата се разходват при спазване на изискването за законосъобразност, което ограничава обхвата на прилагания методически инструментариум при извършването на проверки за целесъобразност.

Втора глава на дисертацията има теоретико-методологичен и теоретико-практичен характер и в нея се акцентира на извършеното практическо проучване, чрез което е изследвана методиката за одит върху обществените поръчки, прилагана от Сметната палата на РБългария. В тази част от разработката се извеждат методическите особености на одита върху обществените поръчки. Чрез анализа на планираните одити с обхват обществени поръчки е аргументирано становището, че Сметната палата се стреми да осигури обхватност на възложителите, попадащи в нейните правомощия. Въз основа на практическите подходи се установява, че се проверява само изискването за законосъобразност чрез одита за съответствие при финансовото управление, което е в противоречие със Стратегията за развитие на Сметната палата да се проверява и целесъобразността.

Докторантът изследва въпроса, свързан с административнонаказателната функция. От практическото проучване е установено, че доказателствата, които се събират при одита върху обществените поръчки, се различават от тези при административнонаказателните преписки. Аргументирано е, че при одита не се извършват проверки на всички процедури за обществени поръчки, а само на тези, които са попаднали в извадката. В тази насока прилагането на извадковия подход има фундаментално значение за изразяването на обективно мнение от страна на одитора. По отношение на докладването, докторантът прави предложение в одиторския доклад да намират отражение не само констатираните нарушения, но и установяваните добри практики.

Трета глава на дисертацията е базирана на формулирана хипотезата, че съществува силна зависимост между етапите от процеса на обществените поръчки и методиката за тяхното одитиране. Анализирани са резултатите от емпиричното проучване, което е извършено от докторанта. Чрез статистически анализ се аргументира предложението за допълването на методиката с приложението на резултатно и проблемно-ориентирания подход. Докторантът извежда като проблем приложението на документалните

проверки, които не са достатъчни в областта по изпълнението на договорите, където са необходими фактически проверки.

В методическо отношение приложението на нестатистическите извадки и използваните критерии създава предпоставки за одитиране на обществени поръчки, при които съществува субективизъм, което може да повлияе върху заключението в одиторския доклад.

Дисертационния труд е в *достатъчен обем* за научно изследване като се осигурява изчерпателност и завършеност на поставените, за дискутиране, проблеми. Представеният дисертационен труд е балансиран в структурно отношение, като акцентът е поставен на втора и трета глава. Авторефератът представя точно и ясно съдържанието на дисертационния труд и резултатите от изследването, приносните моменти, степента на новост и практическа значимост на резултатите от изследването.

3. Оценка на получените научни приноси и научно-приложни резултати

Приемам позицията на автора за наличие на приноси в дисертационния труд. В представената разработка могат да се открият *следните приносни моменти в теоретичен и практико-приложен аспект:*

На първо място, теоретичният анализ, проучването в научната литература и действащото законодателство дават основание да се изведе авторова дефиниция за понятието „обществена поръчка“, която обхваща специфичните му особености. Посочените характеристики могат да се вземат под внимание за обосновка на критерии за класифициране на видовете обществени поръчки, които допълват способите за възлагането им.

Второ, сравнителният анализ между процедурите на органите, осъществяващи контрол върху обществените поръчки дават възможност да се обосноват организационните специфики на одита с обхват обществени поръчки. Аргументирано е приоритетното значение на одита на изпълнението поради взаимовръзката му с принципите на обществените поръчки.

Трето, практическото проучване позволява да се изведат методическите особености на одита върху обществените поръчки. Уместно е възприета логиката на досието на възложителите, въз основа на която са разработени методически насоки за одит на възлагането и изпълнението на обществени поръчки. Обосновани са съществуващи пропуски и недостатъци в

контролните процедури с обхват обществените поръчки при всеки етап от одита.

Четвърто, извършеният статистически анализ на резултатите от проведено анкетно проучване позволява да се изведат фактори, които оказват съществено влияние върху приложението на методиката за одит върху обществените поръчки. Интерес представлява установената, от докторанта, сила и посока на корелационната зависимост между методическите подходи, регламентирани в Наръчника за одит за съответствието, и практическото им приложение в одитната дейност.

Пето, обосновано е предложението на докторанта за разширяване на обхвата на одиторските процедури относно оценката на законосъобразността и целесъобразността на действията на възложителите. Аргументирано е, че апробацията на предложения в дисертационния труд би довела до подобряване на обмена на информация, обособяване на функционалната независимост на контролните институции, синхронизиране на контролните практики и усъвършенстване на методическите подходи при одита върху обществените поръчки.

Изследването и резултатите от проучването са апробирани в девет броя публикации. Публикациите отразяват съществени аспекти от дисертацията и са позволяват на научната и друга общественост да се запознае с основните идеи от разработената дисертация.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси към докторанта

Нямам съществени критични бележки към докторанта. Характерно за такава изследване е наличието на описателност в изложението и недостатъчна критичност към изследваните въпроси. Бих препоръчала на докторанта в бъдещите си изследвания да задълбочава аналитичното си мислене и критичното си отношение в практиката и в научните си разработки.

5. Заключение

Кандидатът демонстрира способности за самостоятелни научни изследвания. Аргументираните изводи демонстрират уменията на докторанта за професионално и целенасочено прилагане на теоретичните знания в практиката. Това предоставя възможност за усъвършенстване теорията и практиката на контрола.

Направената количествена и качествена оценка на дисертационния труд на тема „Методически проблеми на одита от Сметната палата върху обществените поръчки“ *ми дава основание да гласувам положително и с убеденост да предложа на членове на научното жури да подкрепят присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Любомир Росенов Терзиев, докторант в професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол).*

Свищов,
28.05.2018 г.

Член на научното жури:.....
(доц. д-р Силвия Костова)